

FİTOFARMASI

Fitofarmasi; bitkilerin belli dozda ilaç olarak kullanımını inceleyen bir eczacılık bilimidir.

Etken maddenin bitkisel drogdan ayrılıp ilaç formuna dönüştürülemediği durumlarda, bitkisel drogun çeşitli ekstreleri ilaç olarak kullanılır.

Etken maddenin drogdan ayrılmasının ekonomik olmaması, ayrıldığında ise tek başına etkisiz ve / veya toksik olması gibi durumlarda bitkisel ekstreler tedavi amacıyla kullanılır.

Günümüzden yüzyıllar öncesinden beri tedavide kullanılmakta olan bitkilerin ilaç olarak kullanılması durumunda çok ayrıntılı klinik çalışmaların yapılmasına gerek duyulmayacağı kanatı yaygınlaşmıştır (Fogel 1979).

Bitkisel ekstreler infüzyon (çaylar), dekoksion, soğuk maserasyon şeklinde hazırlanabilir. Bu yöntemler drogun özelliğine göre seçilir: Herba, çiçek, yaprak, tohum, uçucu yağ için infüzyon, odun, kök, kabuk için dekoksion, müsilaj, nişasta için soğuk maserasyon gibi.

Dozlama: Kaşe,pilül, doze kaşık, kapsül, paket v.s şeklindedir.

Formülasyonda Temel Prensipler

* Temel Etkili Drog

* Yardımcı Drog

* Hacim Arttırıcı

* Eksipiyen

Gibi unsurların gözönüne alınmasıyla bitkisel preparat hazırlanır.

Öncelikle asıl etki için seçilen droga ek olarak benzer etkide bir yardımcı drog eklenerek asıl drogun kullanılan miktarının düşürülmesiyle toksite azaltılır. Aynı drogun 4 aydan daha uzun bir süre kullanılması toksit etki açısından tavsiye edilmez, mümkünse aynı etkide farklı droglarla dönüşüm yapılmalıdır.

Eksipiyenler preparatın tadını, rengini düzelterek içimi kolaylaştırır.

Tedavi süresi, genelde bitkisel ekstrelerin hafif etkili olduğundan 3-6 haftadır. Ancak gerek görürse 3-4 hafta ara verilip tedaviye tekrar başlanır.

Fitofarmaside eczacılık prensiplerine uygun olarak farmasötik preparatlar hazırlanır. Ancak birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de doğal kaynaklı ilaç hammaddelerine halkın talebi art-

mıştır. Fakat eczacılık mesleği dışından olup bitkilerle tedavi etmeye uğraşan bir kısım kişiler ortaya çıkmıştır. Bu uğraşıya da fitoterapi denmektedir. Fitoterapistler, gerek Avrupa'da gerekse ülkemizde mistik öğeleri de kullanarak hastaları iyileştirmeye çalışırlar.

Günümüzde kullanılan bazı bitkisel preparat örnekleri:

Antispazmotik Tentür

01. Carvi	5 g	
T. Belladonnae	10g	
T. Celidexi	10g	
T. C. Marrae	10g	
T. Valerianae	15g	3x20 gutt.

Sedatif Çay

F. Melissa	10k
F. Menthae	10k
F. Valerianae	60k
Precarpium Aurantium amarae	10k

Laksatif Çay

Fr. Sennae	50k
Fr. Anisi	15k
Fr. Foeniculi	15k
R. Liquritiae	10k
F1. Sambucus nigrae	10k

MEYAN KÖKÜ

Radix Liquritiae; Glycyrrhiza glabra L. (Leguminosae)'nın soyulmadan kurutulmuş stolon ve kökleridir. (1)

G. glabra, yıllık bir bitki olup Güney Avrupa, Asya ve Akdeniz havzasında doğal olarak yetişir. Rusya, İspanya, İran ve Hindistan'da kültürü yapılır.

Eldeki en eski kayıtlara göre M.Ö. 3 y.y'da Mısır'da öksürüğe ve akciğer hastalıklarına karşı tedavi amacıyla kullanılmıştır. Geleneksel Çin Tıbbı'nda dalak, böbrek ve karaciğer hastalıklarında Ginseng'den sonra en çok reçetelenen ikinci drogtur.

Etken madde glisiritik asittir. (glisirizin) Flavo-

Glycyrrhiza glabra

noitler, saponoidler, aminoasitler, reçineler uçucu yağlar içerir. Glisirizin, adrenal korteks hormonu aldosteron salgılanımı uyarır. İçerdiği yüksek müsilajdan dolayı suyla soğuk maserasyonunun bronşiyal mukoz membrandaki irritasyonu azaltır. Ayrıca bronşiyal salgılanımı artırarak ekspektoran etki gösterir.

1. yy'dan beri mide irritasyonlarında ilaç olarak kullanılır. Bu etkisini asit sekresyonunu düşürerek ve mide duvarında koruyucu bir jel tabakası oluşturarak gösterir.

Laksatif ve diüretik etkisinden dolayı bitkisel çayların terkbine girer.

Glisirizin'in sikloperhidrofenantren yapısındaki kimyasal oluşumundan dolayı zayıf östrojenik etki gösterir. Bundan dolayı menopoz semptomlarında, menstruasyon düzensizliğinde, menstrual kramplarda tedavi edici olduğu gösterilmiştir. (2)

Yapılan çalışmalar, gelecekte kalp rahatsızlıkları, diabet, karaciğer harabiyeti, hipertansiyon gibi kronik hastalıklarda tedavi amacıyla kullanılacağını göstermektedir. (3)

Kaynakça:

- 1- Gazi Üni. Ecz. Fak. Farmakognozi ABD, Drogaların Morfolojik, Anatomik ve Kimyasal Analiz Örnekleri, Ankara, 1985
- 2- Foster, S.P.O Box. 134 Fayetteville, A.R, 72702
- 3- Craig, W.J Journal of the American Dietetic Association 1997 Oct, 97 (10 Suppl): S199-S204